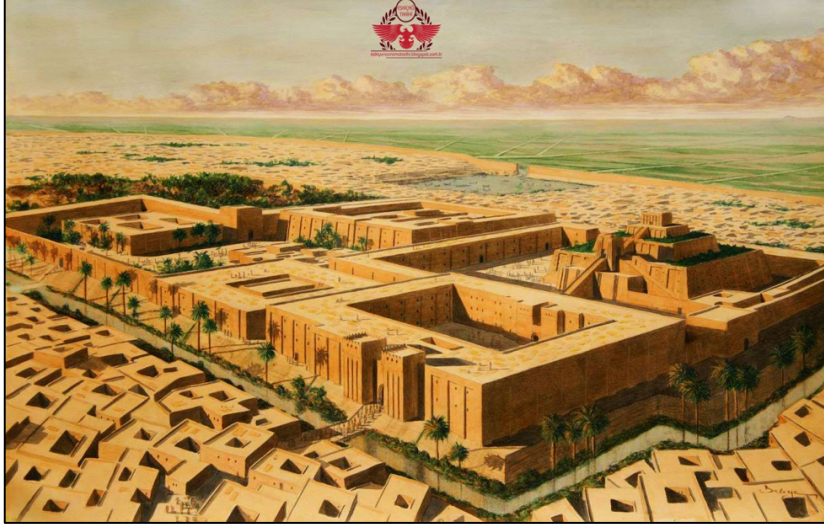

MTSBP 1005: KENT ve UYGARLIK TARİHİ I

Ders Saatleri: Cuma: 13:15– 16:00

Dr. Öğr. Üyesi Yasemin İLKAY
yasemin.ilkay@gmail.com

Oda No: Mimarlık Fakültesi, 214

Kaynak: <http://eskiyunanromatarihi.blogspot.com/2017/02/ur-kenti.html>

DERS TANIMI VE AMAÇLARI:

İçinde devinirken ‘kent’in tanımını kavradığımızı düşünürüz. Bedenimize dokunan fiziksel gerçekliğin binyıllar içinde değişmeden günümüze taşındığını, insanın ve kentin değişmez mutlak bir varlığı olduğunu varsayabiliriz. Bunun bir uzantısı olarak ‘kent’i ‘kır’a referansla tanımlama hatasına da sıklıkla düşeriz. Kent aslında kırın karşıtı değildir; mekânsal birimleriyle, toplumsal ve idari örgütleriyle onun içinden çıkarak belli bir rota izlemiş ve günümüzdeki noktaya gelmiştir. Homo Sapiens’in günümüzden 70 000 yıl önce yaratmaya başladığı kültürün bir parçası olarak ‘KENT’ **uygarlık tarihi** ile başa baş gider. Bugün geldiğimiz noktada kentsel yaşamın yol açtığı çarpıcı bazı sorunlarla karşı karşıyayız: Kentlerimiz ölüm saçıyor; depremler, seller ve felaketler, savaşlar yaşıyoruz ve sürekli bir dağılmanın eşliğindeyiz. Toplu taşım, temiz su, kirlilik ve çevre sorunları gündemimizde. Kentlerde yaşamaktan mutlu değiliz ancak yine de akın akın kentlere göç ediyoruz. **Neden? Bu sorunlara mahkûm muyuz**, yoksa bu çerçeveyi biz insanlar mı yaratıyoruz? Şehircilik ve planlama disiplinlerinin bu sorunlara ilişkin bir sözü, çözüm önerisi var mı? **Farklı coğrafya ve tarihlerde değişen kent biçimleri, siyasal kurumlar bize ne söylüyor?** En önemlisi, kent sadece içinde yaşadığımız bir ‘kap’tan ve apolitik bir oluşumdan mı ibaret? Yoksa doğuşundan itibaren siyasi bir nesne ve sahne mi?

Günümüzdeki kenti anlamlandırmak ve sorunlarına birer plancı olarak çözüm önerebilmek için bu sorunların ve kentin dönüşümü hakkında fikir sahibi olmamız gerekiyor. Kadın-erkek gerilimi ve ataerkil düzenlerden, tarım-sanayi devrimlerine, edebiyattan sanata, kütüphanelerden mahkemelere pek çok olgu, kurum ve toplumsal düzenlemenin kentle ilişkisi kurulabilir. **Dersin amacı** ‘kent ne olduğu’ sorusuna tarihsel kökenleri ve mekanizmaları içinde yanıt verebilmek. Ders kapsamında (1) kentin kökeni ve uygarlık tarihi için nasıl ortaya çıkıp var olduğu; (2) tarım devrimi ile köyden ayrılarak nasıl kristalleştiği ve krallık kurumunu, imparatorlukları yarattığı; (3) Antik Yunan’da demokrasi ve Roma İmparatorluğunda demokrasi sonrası politik toplumsal yapı ve kentsel mekanların gelişimi tartışılacaktır. Bu çerçevede **Paleolitik Çağ’dan Ortaçağ’a** kadar geçen süreçte Neolitik Çağ köyleri, Bakır Çağı ilk kent örnekleri, Mezopotamya ve Mısır kentleri, Antik Yunan ve Roma kentleri uygarlık tarihine paralel olarak ele alınacaktır.

DERSİN ÖĞRENME ÇIKTILARI:

Dönem boyunca kentsel yapı ve mekânların –özellikle kamusal mekânların– dönüşümü, ekonomik-sosyal yapılanmanın kent mekânı ile ilişkisi ve kentin evriminin sosyal-politik arka planı **üç katmanda** aktarılacaktır. Öğrenciler dönem sonunda aşağıdakileri öğrenir:

- **Avcı-toplayıcı topluluklardan** besin üreten ve biriktiren **Neolitik Çağ** insanına geçişte, **köyün ortaya çıkışını**, **kentin kökenlerini** ve **Bakır Çağı**'ndaki **ilk kent örneklerini**;
- **Antik Yunan Şehir Devletleri**'nde 'Polis'in gelişimi ve bunun felsefe ve ilk demokrasi (yurttaşlık) örneği ile ilişkisini;
- **Roma kentinin** imparatorluk kurgusundaki yerini ve anlamını.

Bu ders kapsamında, kent tarihi boyutlarıyla ele alınacak, beden-kent ilişkisine dair belgeleme yöntemleri ile ilgili yöntemler tanıtılacak ve kent mekanının üretilme mekanizmaları, kentli hakları ve katılım kanalları birlikte araştırılacaktır.

DERSİN DEĞERLENDİRİLMESİ:

Haftalık tartışma ve yazma ödevleri	% 10	}	ARA SINAV
Ara sınav	% 30		% 40
Öğrenci dönem sonu ödevi/sunumu	% 10	}	FİNAL SINAVI
Final sınavı	%40		% 60
Derse devam ve katılım	% 10	}	

<u>HAFTA / TARİH</u>	<u>DERS AKIŞI & İÇERİĞİ</u>
1. Hafta: 09.10.2020	Kent ve Uygarlık Tarihine Giriş: Tanışma ve Dersin Tanıtılması
2. Hafta: 16.10.2020	Kent-Uygarlık Tarihi İlişkisi [Çerçeve: Kent – Uygarlık – Kent tarihi] (FİLM: <i>Matrix</i>)
3. Hafta: 23.10.2020	Kentin Kökeni – I: Kentten Önce ne Vardı? [Paleolitik Dönem Avcı Toplayıcılık ve Geçici Yerleşim Yerleri]
4. Hafta: 30.10.2020	Kentin Kökeni – II: Kentten Önce ne Vardı? [Tarım Devrimi ve Neolitik Çağ köy örnekleri] // [Tartışma: Hareket vs. Durma → Çatalhöyük vs. Göbeklitepe]
5. Hafta: 06.11.2020	Bakır Çağı ilk kent deneyimleri [Kentin Kristalleşmesi]
6. Hafta: 13.11.2020	Tunç Çağı Kentleri: Mezopotamya vs. Mısır Örnekleri
7. Hafta: 20.11.2020	Demir Çağı kentleri: Antik kentin Ortaya Çıkışı
8. Hafta: ARA SINAV:	21 – 29 Kasım 2020 Haftası [27.11.2020]
9. Hafta: 04.12.2020	Antik Yunan Coğrafyası ve Polisin Ortaya çıkışı
10. Hafta: 11.12.2020	Antik Yunan Demokrasisi: Yurttaş ve Antik Yunan Planlaması
11. Hafta: 18.12.2020	Helenistik Kent ve Mutlakiyet (İskenderiye – FİLM: <i>Agora</i>)
12. Hafta: 25.12.2020	Roma İmparatorluğu
01.01.2021	Yılbaşı tatili (Telifisi 18.01.2020 tarihinde yapılacaktır)
13. Hafta: 08.01.2021	Roma Kenti (FİLM: <i>Gladyatör</i>)
14. Hafta: 15.01.2021	Neolitik devrimden Roma Kentine... kentin ve uygarlığın gelişiminin sentezi ve değerlendirilmesi; Ortaçağ'a geçiş...
15. Hafta: 18.01.2021	DÖNEM SONU ÖDEV TESLİMİ, SUNUM VE TARTIŞMALAR (1 Ocak 2021 telifisi)
FİNAL SINAVI	21 – 31 Ocak 2021 Haftası

KAYNAKLAR:

1. LEWIS MUMFORD (1961 [2007]), '*Tarih Boyunca Kent: Kökenleri, Geçirdiği Dönüşümler ve Kökenleri, Ayrıntı Yayınları, İstanbul. [ANA KİTAP]*
2. YUVAL NOAH HARARI, *Hayvanlardan Tanrılara: Sapiens*, Kolektif Kitap, İstanbul.
3. SEVGİ AKTÜRE, (1997), *Anadolu'da Bronz Çağı Kentleri*, Tarih Vakfı Yurt Yay. İstanbul.
4. JARED DIAMOND, (2004), *Tüfek, Mikrop ve Çelik*, Tübitak Yayınları.
5. JACKSON J. SPIELVOGE (2000), *Western Civilization*.
6. NEIL FAULKNER (2012), '*Marksist Dünya Tarihi – Neandertallerden Neoliberalere*, Yordam Kitap.
7. RICHARD SENNETT (2008), *Ten ve Taş / Batı Uygarlığında Beden ve Şehir [Orijinal: The Body and the City in Western Civilization (1994)]*.
8. JOSTEIN GARDNER, *Sofie'nin Dünyası*, Pan Yayınları.
9. JAMES C. DAVIS (2015 [Org. 2004]), *İnsanın Hikayesi*, Türkiye İş Bankası Kültür Yay.
10. HOUT, THALMAN VE VALBELLE, (2000), *Kentlerin Doğuşu*, İmge Yayınları.
11. BARTHEL HROUDA, (2015 [2008]) *Mezopotamya: Dicle ve Fırat arasındaki kadim uygarlıklar*, Alfa Yayınları.
12. SEVGİ AKTÜRE, (2003), *Anadolu'da Demir Çağı Kentler*, Tarih Vakfı Yurt Yay. İstanbul.
13. PIERRE BORDREUIL, FRANÇOISE BRIQUEL-CHATONNET, CECILE MICHEL (2015 [2014]) *Tarihin Başlangıçları: Eski Yakınoğu Kültür ve Uygarlıkları*, Alfa Yayınları.
14. WYCHERLEY, R.E. (1962) *How the Greeks Built Cities: The Relationship of Architecture and Town Planning to Everyday Life in Ancient Greece*.
15. ALAATTİN ŞENEL, *Antik Yunan'da Siyasal Düşünceler Tarihi*.
16. BARTHEL HROUDA, (2015 [2008]) *Mezopotamya: Dicle ve Fırat arasındaki kadim uygarlıklar*, Alfa Yayınları.
17. JAMES C. DAVIS (2015 [Org. 2004]), *İnsanın Hikayesi*, Türkiye İş Bankası Kültür Yay.
18. FATMAGÜL BERKTAY (2014), '2. Bölüm: KADIN BEDENİNİN TOPLUMSAL DENETİMİ: Eski Mezopotamya'dan Kaynaklanan Bir Sistem: Ataerkillik', *Tek tanrılı dinler karşısında kadın – Hristiyanlıkta ve İslamiyette Kadının Statüsüne Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım*, Metis yayınları, s. 77-93.
19. BURAK BÜYÜKCİVELEK, 'Tarih İçinde Kent', *Kent Planlama*, Der. Suna Senem Özdemir, Ö. Burcu Özdemir Sarı, Nil Uzun, İmge Kitabevi, Şubat 2017, Ankara, s. 69-93.
20. BURAK BELGE, 'İlk Şehirlerin Ortaya Çıkışları', *Kent Planlama*, Der. Suna Senem Özdemir, Ö. Burcu Özdemir Sarı, Nil Uzun, İmge Kitabevi, Şubat 2017, Ankara, s. 37-68.

